

8. Abivajaduse hindamise kaitse- ja riskitegurite analüüsi protsess

Informatsiooni kogumise järgselt tuleb kogutud teavet korrastada ning liigitada valdkondade kaupa kaitse- ja riskiteguriteks. Käesolevas käsiraamatus on kaitse- ja riskitegurite liigitamisel abiks iga valdkonna juures olev tabel. Teabe liigitamise tulemusena tulevad välja lapse arenguvajaduse, vanemluse ning pere ja keskkonna tegurite jaotus, mis on aluseks abivajaduse hindamise analüüsi koostamiseks. Juhul, kui teabe liigitamisel saab ilmsiks, et teatud valdkondade kohta puudub informatsioon, kuid konkreetse juhtumi puhul on see vajalik, siis võib liikuda uuesti informatsiooni kogumise etappi.

Oluline on meeles pidada, et abivajaduse hindamine on protsess, mitte ühekordne sündmus. Kui informatsiooni kogumisel selgub, et tegemist on hädaohus olev lapsega, kes on oma tervist ja elu ohustavas olukorras ja tingimustes, on vajalik rakendada koheselt abimeetmeid, et see oht kõrvaldada. Antud juhul ei pea ootama abivajaduse hindamise lõppemiseni. Tavapärasel abivajaduse hindamise protsessis tulenevad rakendatavad abimeetmed kaitse- ja riskitegurite analüüsist. Taoline lähenemine võimaldab pakkuda lapsele ja tema perele tuge, mis lähtub konkreetse lapse abivajadusest.

Kaitse- ja riskitegurite analüüsis tulevad esile:

- millised on lapse tervist ja arengut mõjutavad peamised tegurid,
- milline on lapse võimalik tuleviku prognoos, kui rakendatakse vajaminevaid toetavaid abimeetmeid;
- milline on lapse võimalik tuleviku prognoos, kui ei rakendata vajaminevaid toetavaid abimeetmeid või kui abimeetmete rakendamine ei ole tulemuslik või kui lapsevanemate suutlikkus¹⁵ viia sisse vajaminevad muudatus lapse heaolus ja igapäevaelu korralduses on nõrk.

Kaitse- ja riskitegurite analüüsimise all on vajalik käsitleda eraldiseisva etapina vanemlust ja lapsevanemate võimekust muutuda. Vanemluse hulka kuulub muuhulgas see, kuidas lapsevanemad teevad koostööd last ümbritsevate spetsialistidega ning millises abimeetmed on lapse kogukonnas kättesaadavad. Lisaks on vajalik analüüsi tulemusena mõista lapsevanemate lapsekesksust ehk kas vanemad lähtuvad otsuste tegemisel ja igapäevahoolduse tagamisel lapse huvidest ja õigustest. Peamine rõhk on siin lapsevanemate suutlikkusel ja võimekusel.¹⁵ Tähelepanu tuleb pöörata ka pere varasemale ajaloolle ehk kas pere varasemas toimimises on aset leidnud sündmusi või kogemusi, mis võivad avaldavad mõju ka lapse praegusele olukorrale.

Kogu analüüsi protsessis vastanduvad omavahel kaitsetegurid ja riskitegurid ning nende omavaheline vastastikune mõju. Ühe või mitme kaitseteguri olemasolu võib tähendada, et vaatamata riskiteguri olemasolule ei ole lapse arenguvajadused siiski ohus ning puudub tegelikkuses oht lapse kahjustamisele.

¹⁵ Bentovim, A., Cox, A., Bingley Miller, L., Pizzey, S. and Tapp, S. (2014) The Safeguarding Children Assessment and Analysis Framework. York: Child and Family Training.